

PRICE of CONCORD

MEMOIRS PORTRAITS OF ARTISTS INTERACTIONS OF CULTURES

Autorius menotyros habil.dr. prof. Markas Petuchauskas

Vilniaus geto kaliniui, garsiam teatro kritikui ir istorikui, gyvenimas pažėrė tokių likimo posūkių, kokių ir nuotykių filme nedažnai pamatysi. Autorius pasakoja apie žmones, sugebėjusius per hitlerinę ir sovietinę Lietuvos okupacijas išlikti žmonėmis. Apie rizikavusius savo vaikų gyvybėmis, kad išgelbėtų tai, kas šioje žemėje svarbiausia – žmogų. Knygoje pavyko įtaigiai atskleisti milžiniškus litvakų meno klodus: nežinoma tapo žinoma, atmintis - dabartimi.

M. Petuchauskas matė visus Geto teatro pastatymus, visam gyvenimui įsiminė jų kūrėjai – įžymūs Lietuvos Jeruzalės menininkai. Per pastaruosius 25 metus prisiminimus pratęsė autoriaus tyrinėjimai. Taip knygoje atsirado A. Suckeverio, Š. Kačerginskio, I. Segalio, L. Lewickos, Rozentalių (Chajos, Leibos ir Naavos Piatka) bei kiti portretai. Greta jų iškilo ir litvakų - Pasaulio didžiųjų siluetai: Ch. Soutine, J. Lipchitz, Ben Shahn, N. Arbit Blatas, R. Gary, E. Levinas, J. Heifetz ir kt.

Autorius bendravo su įžymiais užsienio menininkais: Cz. Milosz, C. Lanzmann, J. Sobol, P. Amoyal, A. Tamir, S. Bak, J. Liubimov, G. Tovstonogov ir kt. Su kai kuriais draugauja ligi šiol. Atsirado ir šių kūrėjų portretai.

Šešis dešimtmečius dalyvavusiam meniniame gyvenime, kelių šimtų straipsnių ir knygų apie lietuvių teatrą autoriui, teko iš arti pažinti daugelį įžymių lietuvių kultūros žmonių: P. Kubertavičių, V. Dineiką, R. Juknevičių, J. Miltinį, H. Vancevičių, D. Banionį, R. Adomaitį, S. Sondeckį, J. Grušą, E. Mieželaitį, Just. Marcinkevičių ir kt. leidinyje iškilo jų portretinės apybraižos. Knygoje atsiskleidžia lietuvių ir žydų kultūrų sąsajos, siekiant atgaivinti jų atstovų dialogą, nutrauktą dviejų okupacijų.

Autoriaus įkurtas ir vadovaujamas Lietuvos žydų kultūros klubas (1994-2008) įgyvendino didelius tarptautinius projektus: J. Brodskio poezijos dienos (1996); Vilniaus smuiko dienos, skirtos J. Heifetz`ui (2001); Taptautinės meno dienos Vilniaus geto teatrui atminti (1997; 2002); Kultūros dienos, skirtos litvakui filosofui E. Levinui (2006). Tarptautinėse

Dienose dalyvavo garsūs Prancūzijos, Vokietijos, Lenkijos, Čekijos, JAV, Izraelio ir kt. šalių menininkai.

Leidinys (488p.) iliustruotas, apie 260 nuotraukų, kurios kartu su plačiais komentarais yra svarbi, organiška autoriaus pasakojimo tąsa.

Didelė knygos dalis skiriama Vilniaus geto teatrui. Autorius pirmasis visu balsu prabilo apie meno židinį, kuris iki tol tebuvo žinomas specialistų ratui. Atskleidė knygoje europinio masto unikalų Geto teatrą, dabar jau plačiai pripažįstamą. Jo ankštoje scenoje tilpo didžiulis Lietuvos Jeruzalės kultūros žemynas, kurtas heroinėmis menininkų pastangomis nuožmaus nacistinio teroro sąlygomis.

Knygoje atskleidžiama, kaip teatro dėka getas tapo dvasinio pasipriešinimo nacizmui simboliu. Kaip nuo LDK laikų daugiatautis, daugiakultūris Vilnius skleidė tautų pakantumo ir tolerancijos daigus. Ir nors nacionalinės kultūros tarpusavyje polemizavo, tačiau čia gyvenusių tautų galingas intelektualinis potencialas sugebėdavo įveikti nesutarimus. Nesutariant sugebėdavo susitarti. Mūsų dienomis mąstant apie Vilniaus geto dvasios stiprybę, pastebime ryškius pakantumo, vienijimosi idėjų atšvaistus. Jos susišaukė su visa Europos Holokausto patirtimi, skatino vienytis prieš nacizmą. Tai palaipsniui formavo Vakarų demokratijos principus išpažįstančių Europos tautų siekį suartėti, jungimosi idėją.